

Երազ 1 կամ ո՞վ է ինքզինք արթուն զգացողը

Ինչ-որ շքեղ հյուրանոցային համարում եմ:

Գործնական տեսքով նստած եմ համակարգչի առաջ: Տեխնիկայի վերջին խոսք է: Դիմացիս հարթ էկրան է, որի անտեսանելի մասերը երևում են մկնիկի ցուցիչի սահքին զուգընթաց: Մինչ այդ՝ դիմացի պատն է երևում: Հոլոգրաֆիկ էֆեկտ է երևի: Էկրանի երևացող մասը չերևացողից առանձնանում է սև մարմարի ոլորագիծ քանդակ հիշեցնող եզրաշերտով:

Մի էկրան էլ դիմացի պատի վրա է՝ ավելի մեծը: Ցանկացած պահի կարելի է պատկերը փոխանցել այնտեղ:

Կիսաբաց դռնից ժպտադեմ մի մանկիկ է ներս մտնում և մանրաքայլ մոտենում ինձ: Սպիտակ ու երկար ներքնաշապիկով է, ծանոթ դեմք ունի՝ հարազատ դիմագծեր: Ո՞ւմ երեխան է... ոչ այն է, գիտեմ, ոչ այն է, չգիտեմ, բայց հարցին կարևորություն չեմ տալիս: Մանկիկն առույգորեն ձեռքն է առնում մկնիկը, շարժում էկրանի վրայով:

– Ա՛յ սա մակարդակ է...– ասում է:

Կանգ է առնում երաժշտության վրա: Սրտածն կարմիր նշան է՝ կենտրոնում սոլի բանալի:

Ակտիվացնում է այն, համակարգիչն անմիջապես միանում է համացանցին: Պատկերն ավտոմատ փոխանցվում է պատին, հնչում է երաժշտությունը: Արագ ու հատու ռիթմ է՝ ընդգծվող, ազդու բասով: Խայտաբղետ պատկերների կադրերը սրընթաց հաջորդում են միմյանց. ինչ-որ լողորդ բարձր ժայռից նետվում է ծովը... մեկը սահնակով ոլոր-մոլոր սուրում է սարի լանջն ի վար... կիսամերկ, փոքր-ինչ դուրս ցցված փորերով պարող կանայք... սյունաձողի շուրջ օձագալար տվող գեղեցկուհի... մի հրթիռ բախվում է հսկա պատին ու պայթում... ռոբոտատիպ ինչ-որ էակներ ծամածոմում են ու կերպափոխվում...

Նկատում եմ, որ մանկան աչքերը սկսում են խամրել: Սրտխառնուքի շարժումներ է անում ու կորանում: Ձեռքս պահում եմ կրծքի տակ: Նվաղելով սահում է ցած: Հասակի փոխարեն անկողնուս սպիտակ սավանն է, պարզվում է... պղտոր հեղուկն արագորեն տարածվում է դրա վրա՝ տհաճ հետք թողնելով... խայտառակություն... ու՞մ երեխան է տեսնես, ո՞վ է տերը... ուզում է շնչել, հազալ, չի կարողանում... ավելի է նվաղում... բերանից լերդացող արյան սև, բարակ շիթ է ծորում սավանիս վրա... տե՛ր աստված, մի՞ թե մեռնում է...

– Էհե՛յ, ո՞վ կա մոտիկ, օգնեցե՛ք... SO՛Օ՛Օ՛S...

...

Արթնանում եմ թների թափահարության ձայնից: Պարանոցիս ու ճակատիս սառը քրտինք կա: Թների բուռն թափահարումը նորից է լսվում: Թեև վարագույրը ծածկել է պատուհանս, բայց գլխի եմ ընկնում, որ ճնճղուկների փոքրիկ երամ է վեր թևածել՝ ինչ-որ բանից վախեցած:

Ի՛նչ սոսկալի երազ էր...

Արդյո՞ք այն մանկիկը... Ո՛չ, չի՛ կարող պատահել...

Ահավոր է նույնիսկ այդ մասին մտածելը, ու՞ր մնաց, թե բառի վերածեմ:

Ելնում, բացում եմ վարագույրը:

Դրսում սովորականի պես արևը վեր է բարձրացել ու զվարթ շողում է՝ հավանաբար տեսածս երազից անտեղյակ:

Չնայած, ո՞վ գիտե... ասում են՝ աշխարհը միասնական է: Մեկ էլ տեսար՝ արևն էլ խամրեց, ու պարզվեց, որ այս արթնի վիճակն է՛լ է երազ... Չե՞-որ տեսածս երազի մեջ էլ էի ինձ արթուն զգում: Ամեն ինչ այնքա՛ն իրական էր, այնքա՛ն տազնապահարույց: Եվ արդյո՞ք այս լայնարձակ աշխարհն էլ մի չքնաղ հյուրանոց չէ իրականում: Իսկ ի՛նչ ասել է՝ «իրականում»... ի՛նչն է, որ մնում է արթնանալուց հետո: Մի՞ թե սոսկ նոր աշխարհում արթուն լինելու զգացողությունը կամ, որ նույնն է՝ իրեն արթուն զգացողը: Մնացյալը երա՞զ է անցողիկ. մի երազում մեռնող, մյուսում հառնող մանկիկը, մի աշխարհում խամրող, հաջորդում հարատև թվացող արևը... մինչև ու՞ր այդպես...

Ճանաչե՛լ է պետք իրեն արթուն զգացողին:

Սա՛ է բոլորը:

Երազ 2 կամ սուրացող գնացքներ

Կանգնած եմ կառամատույցին:

Սպասում եմ այն գնացքին, որն ինձ կհասցնի հեռավոր, երանելի մի վայր:

Ահա, վերջապես եկավ...

Սուրում է կողքովս՝ կարծես կանգ առնելու ոչ մի մտադրություն չունի...

Սուրում է, ինչպես ժամանակը՝ սահուն, հավասարաչափ: Գլխի եմ ընկնում, որ սա, ըստ էության, հենց ժամանակի գնացք է, որ կա. բայց և զգում եմ՝ հաստատ գիտեմ, որ հենց այն գնացքն է, որին սպասում էի:

Ահա եկե՛լ է. բայց ինչպե՞ս նստեմ, եթե կանգ չի առնում:

Նկատում եմ, որ կառամատույցին էլի՝ մարդիկ կան: Ահա մեկը հենց ընթացքից նետվում է գնացքի մեջ: Հետո՝ մյուսը: Հետո՝ երրորդը: Իսկը՝ ոնց որ ֆանտաստիկ կիսնակար...

Կողքիս հարազատ մարդկանց շունչ եմ զգում: Հա՛, եկել են ինձ ուղեկցելու և ճանապարհ դնելու. քաջալերում ու համոզում են, որ ե՛ս էլ մյուսների պես ցատկեմ, քանի որ գնացքը կարող է այդպես էլ կանգ չառնել: Իսկ ես անպայման պետք է նստեմ, որովհետև հաջորդը շատ ուշ կլինի, գուցե՝ շատ տարիներ անց: Եվ գուցե՝ դա՛ էլ կանգ չառնի, ինչպես այս մեկը՝ արդեն եկածը...

Ուրիշ ելք չկա՝ :

Պետք է փորձե՛լ:

Մյուսների պես կողքանց նետվում եմ սուրացող գնացքի դռներից մեկի կողմը: Ավա՛ դ, պահը ճիշտ չէր ընտրված... Ետ եմ մղվում գնացքի կանաչ պատից: Փառք ասածո, բոլորովին չեմ վնասվել: Փորձում եմ երկրորդ անգամ. էլի՝ անհաջող... Երրորդ անգամ՝ նու՛յնպես...

Չնայած անհաջող փորձերիս՝ այնուամենայնիվ հավատում եմ, ներքուստ համոզված եմ, որ ի վերջո հայտնվելու եմ գնացքի ներսում: Չե՞-որ այլ կերպ չի կարող լինել: Բոլորին, այսպես թե այնպես, վաղ թե ուշ՝ հաջողվում է կառամատույցից անցնել գնացքի մեջ: Ինչու՞ հատկապես ինձ այդ բանը չպետք է հաջողվի...

Կյանքումս շատ գնացքներ եմ նստել, բայց դրանք միշտ էլ կայարանների մոտ սուսիկ-փուսիկ կանգնած են եղել, երբ նստել եմ: Ինչու՞ այս մեկը կանգ չի առնում...

Գուցե սա կիսակայարան է. կամ՝ ընդհանրապես կայարան չէ՞ ... Հապա ինչի՞ համար է նախատեսված այս կառամատույցը...

Բարեբախտաբար գնացքը սկսում է դանդաղել:

Ինչու՞ ...

Հա՛, երևի մեքենավարը հեռվից նկատել է իմ անհաջող փորձերը:

Ինչ-որ զգայարանով նաև հասկանում եմ, որ գնացքը կանգ կառնի ընդամենը մեկ վայրկյանով՝ ո՛չ ավել, և ես պետք է հասցնեմ այդ ընթացքում հայտնվել գնացքի ներսում:

Ահա և իմ առջև ամենավերջին վագոնն է՝ յուրոտ, անհյուրընկալ... Վագոնի ներսի կողմից ինձ վրա զգում եմ ինչ-որ մեկի հեզանքով լի հայացքը՝ դեղնականաչ, ֆոսֆորափայլ աչքերով: Մի՞ թե Մեֆիստոֆելն է...

Այնուամենայնիվ՝ գնացք եմ բարձրանում: Ի՞նչ արած, երևի սրա՛ն եմ արժանի...

Ներսում էլի՝ ուրիշ բաներ եմ տեսնում, բայց...

Հաստատ ամեն ռոք որոշ բաներ իր համար գաղտնի պահելու իրավունք ունի, ուստի թույլ տվեք այլևս ոչինչ չպատմել:

Ինքնե՛րդ ձեր ուզածը կտեսնեք, երբ պահը կգա, և դուք կորոշեք սպասել ձեր գնացքին՝ այն գնացքին, որը ձեզ կարող է ի վերջո հասցնել հեռավոր, երանելի մի վայր:

Վաղ թե ուշ՝ անպայման կսպասե՛ք:

Ուրիշ ելք չկա՛ :

Միայն թե՛ մտածեք, թե ինչպե՞ս եք հայտնվելու սուրացող գնացքի ներսում, որ Մեֆիստոֆելին հանդիպելու կարիք չզգացվի:

Ասում են, թե դա լավ նշան չէ...

Երագ 3 կամ հետապնդում

Մթնշաղ է շուրջս:

Դիմացս անտառածածկ, կանաչ սարեր են երևում. գեղեցիկ են, իրենց գիրկը կանչող:

Որոշում եմ սկսել դեպի գագաթները:

Փոքր-ինչ թափ եմ առնում և կտրվում գետնից:

Բոլորովին չեմ զարմանում, այլ ուրախ եմ, որ այսպես հեշտ կարող եմ թռչել, սավառնել:

Շատ հաճելի բան է՝ ի ծնե մարդուն տրված:

Ահա հասնում եմ գագաթներից մեկին, իջնում այնտեղ:

Հեռվում լայնարձակ դաշտեր են երևում, տեղ-տեղ գյուղեր կան փռված:

Որոշում եմ օդով մի փոքր զբոսնել:

Մոտենում եմ գյուղերից մեկին և իջնում գյուղամիջում:

Այստեղ տարեց մարդիկ կան նստած, խաղաղ զրույց են անում իրար հետ:

Ակնհայտորեն իմ հայտնվելը նրանց դուր չի գալիս, սպառնալից նայում են դեպի իմ կողմը:

Հավանաբար ինչ-որ բան այնպես չեմ արել, հավանաբար երկնքից գյուղամեջ իջնելը

անթույլատրելի արարք ու մեղք է համարվում, իսկ ես՝ դա չգիտեի:

Տարեց մարդկանցից մեկը ելնում է տեղից և քայլում դեպի ինձ:

Աչքերից լավ բան չեմ գուշակում:

Նորից թափ եմ առնում և թռչում դեպի վեր՝ փորձելով հեռանալ:

Մարդը վազում է իմ հետևից. հաստատ որոշել է բռնել ինձ:

Թռչում եմ դեպի բլուրների կողմը:

Մարդը հետ չի մնում ինձնից. հեշտորեն վազում է բլուրներն ի վեր, անցնում ձորակները: Մեր հեռավորությունը ո՛չ ավելանում է, ո՛չ էլ պակասում:

Ա՛յ քեզ բան... այդ ի՞նչ զորություն կա այդ մարդու մեջ, որ բոլորովին չի հոգնում: Լավ է, որ գոնե թռչել չի կարողանում կամ գլխի չի ընկնում, որ կարող է և թռչել: Ի՞նչ մի դժվար բան կա դրանում:

Մի տեղ պետք է ցած իջնե՞մ, թե չէ: Իսկ մարդը՝ կպած գալիս է: Ինչպե՞ս ազատվեմ այս հետապնդումից:

Գուցե ցած իջնեմ ու բարիչե՞նք: Բայց չե՛... մարդը, քանի գնում, այնքան զայրակնած է երևում ու անզիջում: Հաստատ որոշել է վերջս տալ...

Որոշում եմ խորամանկ քայլ անել: Սավառնում եմ դեպի Արարատի կողմը: Գուցե մարդը դեմ առնի սահմանին ու կանգնի՞: Դա՛ է իմ վերջին հույսը...

Եվ իրոք՝ հենց այդպես էլ լինում է: Մարդը վերջապես կանգ է առնում փշալարերի մոտ և սպառնազին բռունցք թափահարում իմ կողմը՝ ևս մի անթույլատրելի խախտում անելուս համար:

Հասնում եմ Արարատի գագաթին և թեթև վայրէջք կատարում այնտեղ:

Վերջապես պրծա՛մ տհաճ հետապնդումից:

Տե՛ր աստված, ի՛նչ հրաշալի տեսարան է բացվել իմ առաջ...

Որքա՛ն խաղաղություն կա, որքա՛ն անդորր...

Իսկ գյուղերը հեռվում հանգիստ քուն են մտել:

Երագ 4 կամ ներդաշնակ կտկտոցներ

Դրսում անձրևը մերթ վարարում է, մերթ բարակում: Դա հասկացվում է տանիքից լավող կտկտոցներից: Ժամացույցով նույնիսկ կարելի չափել դրանց արագությունը:

Ականջ եմ դնում ժամացույցի զարկերին:

Հետո անցնում եմ սրտիս տրոփյունին, որը զգում եմ ծոծրակիս ու քունքերիս: Երևի ճնշումս է բարձր...

Փոխնեփոխ կտկտոց, զարկ ու տրոփյուն լսելով՝ աննկատ քնով եմ անցնում:

Ռիթմիկ ձայները շարունակվում են: Այս անգամ դրանք նման են Սորգեի հաղորդագրության և ավելի բարձր հաճախականություն ունեն: Բանասիրական տերմիններով ասած՝ դրանք մեղմաձայն, սուր և ընդհատ-ընդհատ սուլոցներ են:

Հազիս զինվորական համազգեստ է: Ականջակալներ հագած՝ կուրսի մեր ամբողջ խմբով նստած ենք ռադիոկապի դասասենյակում: Սպիտակահեր, ծերուկ փոխզնդապետը մերթ ընդ մերթ խորամանկ հայացք է նետում իմ կողմը, կարծես ուզում է ասել. «Посмотрим, сможешь ли справиться с новой задачей?...»:

Ծերուկին բոլորս հարգում ենք: Խստաբարո է՝ կարգ ու կանոն պահանջող, բայց և առիթը եղած դեպքում չի խուսափում մեզ հետ զրուցելուց ու կատակաբանելուց:

Փորձում եմ կենտրոնանալ ականջներիս մեջ հնչող ռադիոգրի վրա և վերածել այն հողաբաշխ լեզվի.

- Օրերն էլ են կտկտում. եթե ուշադիր լինես, կարող ես լսել: Ցերեկը՝ կտտոց, գիշերը՝ դադար.

- Ամիսների կտկտոցն էլ է հնարավոր լսել. բայց նախ ինքդ քեզ վրա պետք է աշխատես, որպեսզի կարողանաս ճիշտ հաշվել լուսնի փուլերը: Լիալուսինը՝ կտտոց, նորալուսինը՝ դադար.

- Տարիների կտկտոցը լսում են միայն երանելիներն ու սրբերը, իսկ դու դեռ շատ հեռու ես այդպիսին լինելուց: Դեռ էլի՝ մի քանի կյանքեր պետք է ապրես.

- Հազարամյակների կտկտոցն էլ է հնարավոր լսել, իհարկե: Բայց դա անում են միայն Աստծուն շատ մոտ կանգնած էակները: Եվ գիտե՞ս, թե նրանք ինչ են պնդում. համոզված ասում են, որ հազարամյակների կտկտոցի և քո սրտի զարկերի միջև ոչ մի էական տարբերություն չկա:

Ինչպե՞ս թե... Ո՞վ է ասում...

Անսպասելիությունից զարմանքս չափազանց բարձր եմ արտահայտում: Բոլորը շրջվում են դեպի իմ կողմը: Ծերուկը կտրուկ ելնում է տեղից և սպառնազին դիմում ինձ.

- Тихо там, товарищ курсант! А то - выгону из класса...

Արթնանում եմ և էլ չեմ կարողանում քնել:

Դրսում շարունակում է անձրև տեղալ:

Երևի մինչև լույս չի դադարի:

Ես նույնիսկ դա՛ հաստատ չգիտեմ, իսկ ռադիոգրերն արդեն հազարամյակներից են խոսում:

Կյանքը շարունակվում է...

Երագ 5 կամ մի դրվագ Ուսուցչի վաղեմի հիշողությունից

Կարծես թե մերոնց չի հաջողվել հրդեհի ճարակ դարձնել հույների և նրանց դաշնակիցների նավատորմիղները: Երևում է, հունական ուժերը հաջողությամբ ետ են մղել տրոյացիներին, ջլատել նրանց, և հիմա, առափնյա բլրի գագաթից հեղեղի պես սրընթաց գրոհելով, Տրոյայի հերոս պաշտպաններին քշում են իրենց անառիկ քաղաքի պղնձակուռ դարպասից ներս: Հեկտորը նահանջի հրաման է արձակել, և ինքն արդեն ատամնավոր պարսպի գագաթին է, հուսահատ դիտում է յուրայինների նահանջն ու դեռևս ընթացող թեժ մարտը: Պարիսն իր գորախմբով արդեն շատ մոտ է դարպասին: Քաջաբար կռվում են՝ կամաց-կամաց ետ քաշվելով:

Ազամեմնոնն իր հերթին կանգ է առել բլրի գագաթին և ցնծությամբ դիտում է իր դյուցազունների հաղթական գրոհը: Ահա, մեծ Այաքսն իր ամրակուռ տեգի անկասելի ուժով գետին է տապալում հերթական գոհին՝ ճեղքելով նրա զրահապատ կուրծքը: Փոքր Այաքսն էլ նրանից ետ չի մնում: Մենելայոսը կատաղի նախճիր է գործում շուրջը՝ բարձրաձայն հայհոյելով այս անարդար աշխարհն ու ավագակ տրոյացիներին: Չի՛ խնայում ոչ ոքի. նույնիսկ Արամազդի հասցեին է լուսանքներ թափում: Կատաղած է անասելի, ինչպես էգին կորցրած ցուլը...

Բայց ո՞ր է Ուլիսը. ինչ-որ չի երևում... Ահա, տեսնում եմ նրան. խաղաղ կանգնել է բլրի ստորոտի մի ժայռի մոտ՝ իր հսկա մարմնով փակելով ժայռի ծերպը: Այնտեղ ևս մեկը կա. հագիվ է երևում: Ողորմա՛ծ աստված... չե՞՞ որ դա իմ սիրելի ուսուցիչն է՝ Պիսանդրոսը, որը նաև Ուլիսի սիրելի սանն է: Երկար տարիներ մարտարվեստ, բարոյագիտություն և փիլիսոփայություն է ուսանել Իթաքեի արքայանիստ պալատում, իսկ հիմա բախտը նրան կռվի է հանել Տրոյայի կողմից՝ հույների դեմ: Ակամա՛ նաև իր նախկին ուսուցչի դեմ:

Խորամանկ է Ուլիսը. միաժամանակ և՛ հասցրել է զինաթափել իր սանին, և՛ պաշտպանում է նրան յուրայինների հարվածներից: Իրեն թվացել է, թե իր այդ քայլը աննկատ կմնա բոլորից մինչև մարտի ավարտը: Բայց բլրի իր բարձունքից դա արդեն նկատել է Ազամեմնոնը և հեզնանքով քմծիծաղ է տալիս: Հասկացել է, թե բանն ինչ է, և ձեռքի հրամայական շեշտով նշան է անում, որ Ուլիսը սպանի իր գերուն: Պարսպի վրայից այդ դրվագը նկատել է նաև Հեկտորը և խիստ մտահոգ է իր քաջ ու հավատարիմ զինակցի ճակատագրով:

Էլի մի փոքր հապաղելուց հետո Ուլիսը մի կողմ է քաշվում ժայռի ծերպից: Պիսանդրոսը հարգանքով ու սիրով լի հայացքը հառում է ուսուցչի դեմքին: Հետո հանկարծակի մի շարժումով արագ ետ է խլում նրա ձեռքից հացենու կոթով իր տեգը և սլանում դեպի ոչ պակաս սրընթաց արշավող Մելենայոսի կողմը:

- Կա՛նգ առ, խելագա՛ր, դեպի ստույգ մա՛հ ես գնում,- հուսահատ գոռում է նրա հետևից Ուլիսը:

Պիսանդրոսն ընդառաջ է վազում Մելենայոսին և իր տեգը վազքից ձեռք բերած ամբողջ թափով դեմ տալիս նրա կրծքին: Վրիպում է մի փոքր և անմիջապես կացնի ծանր հարված ստանում ճակատին՝ ուղիղ աչքերի մեջտեղը... Անկենդան փռվում է գետնին: Ուլիսը շտապում է նրա մոտ, կռանում վրան: Բանը բանից անցե՛լ է... Մպառնագին մի հայացք է նետում Ազամեմնոնի կողմը: Վերջինիս տիրական քմծիծաղն արդեն վեր է ածվել չարախինդ հռչոռոցի: Իսկ Հեկտորի դեմքի ոչ մի մկանը չի շարժվում, թեև զգում եմ, որ ներքուստ խոր վիշտ է ապրում: Նույնպիսի վիշտ եմ ապրում նաև ես, գուցե ավելի խորը...

Իսկ ե՞ս ինչով եմ զբաղված այդ ընթացքում...

Մարտի գնալուց առաջ Պիսանդրոսն ինձ հանձարարել է մնալ քաղաքում և լուծել պարզ թվերի խնդիրը: Այդ մտքին հավանություն է տվել նաև Հեկտորը՝ այն պատճառաբանությամբ, որ, ո՞վ գիտե, գուցե դրանից է կախված Տրոյայի ճակատագիրը:

Պետք է սովորել համապիտանի մի բանաձևի օգնությամբ թվերի անվերջ շարքում որոշել պարզ թվերի տեղը, որքան էլ որ մեծ լինեն դրանք: Ես համոզվածություն եմ արտահայտել, որ այդ խնդիրը լուծում ունի, ուստի և՛ ինձ են հանձնարարել այն լուծել: Պարզ թվերը սրբերի ու մարգարեների խորհրդանիշերն են հանդիսանում: Մարդկանց բազմության մեջ պետք է կարողանալ անսխալ հայտնաբերել պատգամախոսներին, որպեսզի հնարավոր դառնա նրանց միջոցով իմանալ աստվածների կամքը, Արամազդի կամքը: Այլապես՝ Ֆորտունան լիովին անկանխատեսելի կդառնա և մշտապես տհաճ անակնկալներ կմատուցի մարդկանց:

Փորձում եմ կտրվել մարտը դիտելուց և կենտրոնանալ այդ կարևոր խնդրի վրա: Հինգերորդ աստիճանի հավասարում եմ ստացել: Ատլանտ Ասուրամայայի վաղեմի մի ձեռագրում գրված է, որ նման տիպի հավասարման բոլոր հինգ լուծումներն էլ պարզ թվեր պետք է լինեն: Մնում է գտնել լուծման կորաված եղանակը, այնուհետև, փոխելով գործակիցների արժեքները, ստանալ ցանկացած մեծության պարզ թիվ: Թեև հաջողվել է մի փոքր պարզեցնել հավասարման նախնական տեսքը, բայց դրանից այն կողմ գործն առաջ չի գնում: Ոչ մի կերպ չի հաջողվում կենտրոնանալ, ինչպես հարկն է: Ձևափոխությունների երկար մագաղաթի վրա ինչ որ տեղ երևի փոքրիկ սխալ եմ թույլ տվել և այդպես էլ չեմ կարողանում գտնել, թե հատկապես որ մասում: Հարկավոր է ամեն ինչ սկզբից սկսել: Բայց, հենց որ փորձում եմ կենտրոնանալ մագաղաթի սկզբնամասի վրա, մարտի գոռում-գոչյունները կրկին շեղում են ինձ: Արդեն սկսում եմ վիհատվել...

Պարսպի ատամներից մեկի մոտ՝ Հեկտորի կանգնած տեղից բավականաչափ հեռու, մի ջահել գեղեցկուհի է հայտնվում և սկսում դիտել մարտը: Ճանաչում եմ նրան. Հեղինեի սպասուհին է, երևի եկել է, որ լուր տանի իր տիրոջ համար: Կարճ շրջագգեստի տակից երևում են ճերմակ, գեղեցիկ սրունքները: Միայն սա՛ էր գլխիս պակաս... Նկատում եմ, որ մարտը դիտելուց գատ, չքնաղ սպասուհին մերթ ընդ մերթ սիրալիր հայացքներ է նետում իմ կողմը: Չմոտենա՛մ արդյոք... Գիտեմ, որ դրանով կհարուցեմ Հեկտորի կատաղի զայրույթը: Նայում եմ արքայազնի կողմը և տեսնում, որ ամբողջովին կլանված է մարտով:

Ի վերջո, հաղթահարելով մտավախություններս՝ մոտենում եմ գեղեցկուհուն և թեթևակի հավում նրան...

...

Արթնանում եմ ներքին հրահանգից, որ պետք չէ նման իրավիճակում բանը խայտառակ ավարտի հասցնել:

Դեռ երազի ազդեցության տակ եմ և մտածում եմ քնաթաթախ:

Տրոյան, այնուամենայնիվ, կկործանվի...

Եվ պատճառը միայն Պարիսն ու չքնաղ Հեղինե՛ն չեն, ո՛չ: Օլիմպոսի աստվածները նրանց վաղու ց են ներել, թույլ տալով, որ ազատ կենակցեն իրար հետ, երբ ուզենան:

Եթե կուզեք իսկությունն իմանալ, ապա հիմնական պատճառն այն եղավ, որ այդպես էլ այն ժամանակ անավարտ մնաց պարզ թվերի խնդրի լուծումը, և Ուլիսի փայտե ձին անարգել մուտք գործեց Տրոյա:

Հույնե՛րն էլ հետագայում չկարողացան այդ խնդրի լուծումը գտնել, և հելլենական քաղաքակրթությունն անվերադարձ անկում ապրեց:

Հայե՛րն էլ ժամանակին չեն կարողացել լուծել այն, շումերներն էլ, դպտիներն էլ, հրեաներն էլ, հռոմեացիներն էլ, արաբներն էլ, ռուսներն էլ, ինգլիզներն էլ... ո՞ր մի տիրող ազգին հիշես:

Ցայսօր այդ խնդիրը դեռևս իր վերջնական լուծումը չի գտել:

Իսկ հինգերորդ աստիճանի հավասարման տեսքն ամբողջովին թռել է մտքիցս:

Ողորմա՛ծ Տեր, փրկի՛ր մարդկանց անկանխատեսելի աղետների այս շարքից...

Երազ 6 կամ երազակերտ գեղջկատիկնիկ

Կարմիր «Ձապորոժեցով» սլանում եմ խաղողի այգուս ուղղությամբ:

Ոչ մի կերպ տեղը չեմ բերում, թե երբ հասցրի ետ գնել արդեն հարազատ դարձած այս մեքենան, որը վաճառել էի լեռնական դժվար տարիներին՝ փողը փոխվելուց մեկ ամիս առաջ: Վաճառքից եկած հին փողով գումարն այդպես էլ քոռ ու փուչ եղավ, պրծավ: Ինչ որ է, հիմա գոհ եմ, որ նորից վարում եմ նույն մեքենան: Կարծես թե երբևէ չեմ էլ ծախել:

Հասնում եմ խաղողի այգի: Խոնավության նշույլ անգամ չի երևում. ծարավե՛լ է այգիս: Վազերի տերևները խեղճացած են՝ չորանալու եզրին:

Տարօրինակ է... այգում ես երբևէ հողիկ չեմ սարքել, բայց հիմա՝ կա: Այս ո՞ր բարի քեռին է ինձ համար հողիկ պատրաստել: Ինչ որ է, ներս եմ անցնում և վերցնում անկյունում դրված բահը:

Պետք է բարձրանամ մոտակա բլրի գագաթը և ջուրը թեքեմ այգուս կողմը: Այլևս հերթի սպասել չեմ կարող. այգին լրիվ ձեռից կգնա:

Ջուրը կապում եմ, որոշ ժամանակ նայում հարևան այգիների կողմը: Ոչ ոք չի երևում: Իջնում եմ իմ այգին, պատկում հողիկում դրված փայտե թախտին և շուտով քնով անցնում:

...

Ինքնաթիռը վայրէջք է կատարել Մոսկվայում: Ընդամենը մեկ օր ունեմ իմ տրամադրության տակ, որ այցելեմ եղբորս: Հետո պետք է ճանապարհս շարունակեմ դեպի հեռավոր գործուղման վայր: Այս անգամ մենակ եմ գնում գործուղման: Պատասխանատվությունը մեծ է, և անհանգիստ եմ դրա պատճառով:

Եղբորս անպայման պետք է տեսնեմ, որովհետև մայրս հետս ծանրոց է դրել նրա համար:

Կկարողանա՞մ գտնել նրան. ընդամենը մի անգամ եմ եղել մոտը, այն էլ՝ շատ կարճ ժամանակով և շատ վաղուց: Ավտոբուսի պատուհանից վերջապես ծանոթ շենքեր եմ տեսնում և իջնում կանգառում:

Շենքի մուտքն ու բնակարանի համարը չեմ մոռացել: Կոմունալ բնակարան է, իրենից բացի մի այրի էլ է ապրում իր երեք մանր երեխաներով:

Դուռը հենց նա է բացում, հարցական նայում դեմքիս:

- Вам кого?...

Չաղիկ, տարեց կին է. երևում է, որ ամբողջովին թաղված է հոգսերի մեջ: Կյանքից դժգոհ է ու բարկացած տեսք ունի:

- Я к брату, Сурену,- ասում եմ և դռան շեմքին դնում ձեռքիս ծանրոցը:

- Ну, да... войдите, вот это его комната. Нет спасения от этих... խոսքը չավարտած՝ արագ հեռանում է դեպի զգվոտվող երեխաների կողմը, որոնց ձայներն արդեն ճշոցների են հասնում:

Ենթադրում եմ, որ վերջին բառերն ինձ չէին վերաբերվում, այլ սեփական երեխաներին:

Իրերով մուտք եմ գործում եղբորս սենյակը: Մեղանին գինու և գարեջրի դատարկ շշեր կան:

Առավոտյան դուրս է եկել տնից և չի հասցրել մահճակալը կարգին հավաքել:

Որոշ ժամանակ պատուհանից մտահոգ դուրս նայելուց հետո համարձակվում եմ նորից անհանգստացնել բարկացկոտ հարևանուհուն: Դժգոհ տեսքով ասում է, որ Մուրենը սովորաբար տուն է գալիս ուշ երեկոյան:

- Кто знает? Может сегодня рано придет, не знаю. Ждите, если хотите...- ասում է այն տոնով, կարծես շնորհ է անում ինձ:

Մինչև թռիչքս դեռ շատ ժամանակ ունեմ: Որոշում եմ սպասել:

Պատկում եմ չհարթված մահճակալին և քնով անցնում:

...

Ուսանողական ընկերներիս հետ եմ:

Ծնունդ ենք նշում: Կես-լուրջ, կես-կատակ, երբեմն էլ անկապ-անկապ ու կարճ կենացներ ենք ասում ու խմում: Այնուհետև կուրսեցի աղջիկներին ու իրենց ընկերուհիներին, որ ներկա են հյուրի կարգավիճակով, փոխնեփոխ հրավիրում ենք պարելու, հաճոյախոսություններ անում նրանց:

Բոլորս բարի ենք ու սիրալիր:

Բայց ես ներքուստ անհանգիստ եմ: Չհանձնած քննություն ունեմ, իսկ վաղը լիկվիդացիոն շրջանի վերջին օրն է: Երևի նորից չկարողանամ հանձնել. ոչ գրքեր ունեմ, ոչ էլ դասախոսությունների տետրակ, որ պարապեմ: Ունենայի էլ՝ չէի հասցնի: Վա յ թե վերջին կուրսում դուրս մնամ համալսարանից և այդպես էլ դիպլոմ չստանամ: Ի՞նչ պատասխան պիտի տամ ծնողներին...

...

Արթնանում եմ:

Եղբայրս ժպտադեմ ինձ է նայում: Վեր եմ թռչում տեղից, գրկախառնվում ենք:

- Լույս քեզ տեսնողի՛ն. ու՞ր էս կորել, չկաս: Մի քիչ էլ ուշանայիր, ինքնաթիռիս չէի հասնի:

- Չգիտեի, որ գալու ես, թե չէ՝ կգայի դիմավորելու:

Խոսում, զրուցում ենք դեսից-դենից: Սուրենը բացում է ծանրոցը, ուրախանում մորս ուղարկած լավաշով, պահածոներով, չիրերով:

Պատրաստվում եմ դուրս գալ: Եղբորս չեմ թողնում, որ գա ուղեկցի: Բայց բակում արդեն մութ է, և փռչմանում եմ: Երկար թափառում եմ կիսամութ փողոցներով, որ գտնեմ մետրոյի մուտքը: Այդպես էլ չեմ գտնում...

...

Արթնանում, նայում եմ հողիկի անապակի պատուհանից դուրս: Վազերի բների մոտ լայն լճակներ են գոյացել: Ժամանակն է, որ բլրի գագաթից ջրի ուղղությունն արդեն փոխեմ: Ելնում եմ թախտից, բահը ձեռքս արած բարձրանում բլուրն ի վեր: Դիմացից բարկացած տեսքով մի ծերունի է իջնում, դժգոհ ու սպառնալից կտրում առաջս.

- Ինչու՞ ես ջուրս կտրել:

- Բա ի՞նչ անեի. հո չէի՞ թողնելու, որ այգիս չորանա:

- Քո հերթի՛ն ջրեիր. հիմա ի՛մ հերթն է:

- Մոսկվա էի գնացել՝ գործուղման: Երկու ամիս է՝ չեմ ջրել, իսկ հերթս, ով գիտե, երբ կհասնի:

- Դա ինձ չի՛ վերաբերում,- չի զիջում ծերունին,- ինչու՞ պիտի քոնի փոխարեն իմ այգին չորանա:

- Իսկ ավելի լավ չի լինի, որ ոչ իմը չորանա, ոչ քոնը...

Այդպես երկար վիճում ենք, մինչև արթնանում եմ:

...

Խաղողի այգիս վաղուց է ձեռից գնացել չջրվելու պատճառով: Վազերն էլ են արդեն քանդել-տարել: Այնտեղ հողիկ երբևէ չի եղել, և երբեմնի բերքառատ այգիս հիմա ամբողջովին ամայի դաշտ է վերածվել:

Անձնական մեքենա հիմա չունեմ, որովհետև կարմիր «Չապորոժեցս» իրոք ծախել եմ դեռևս լեռնական դժվար տարիներին, երբ նույնիսկ հաց չէր ճարվում:

Եղբայրս Մոսկվայում մի կարճ ժամանակ մնալուց հետո վերադարձավ, ընտանիք կազմեց, երեխաներ ունեցավ, պահեց-մեծացրեց: Ցավոք՝ մի քանի տարի առաջ մահացավ ստամոքսի անբուժելի հիվանդությունից:

Ինչ վերաբերում է դիպլոմիս, ապա համալսարանը փայլուն եմ ավարտել և չեմ հիշում, որ երբևէ հասած լինեմ լիկվիդացիոն շրջան:

Ահա այսպիսի սուտլիկ երազներ:

Իսկը որ՝ Թումանյանի «Սուտլիկ որսկանը» տվին-անցան տնաշենները...

Մի բան է միայն ինձ սփոփում. հանգուցյալ մայրս կենդանության օրոք հաճախ ասում էր, որ երազում պարզ ջուր տեսնելը բարի նշան է:

Երազ 7 կամ երկու այց սարահարթի եկեղեցի

Կանաչագարդ, դիք սարալանջով բարձրանում եմ դեպի գագաթ:

Որքան վեր եմ բարձրանում, այնքան վերելքը դժվարանում է: Գագաթ տանող ոչ մի արահետ չի երևում. ամենուր թավ ու թաց կանաչ խոտ է, որի վրայից ոտքերս ինքնաբերաբար սահում են ցած: Սարահարթի եզրին հասնելուն ընդամենը մի քանի մետր է մնացել, բայց չեմ կարողանում դրանք հաղթահարել: Ոտքերս սկսում են ծանրանալ:

Նորից ու նորից եմ փորձում:

Ի վերջո փորսող տալով, գերմարդկային ճիգերով կառչելով խոտերից ու մանր-մունր թփերից, հայտնվում եմ սարահարթի վրա:

Թեթևացած շունչ եմ քաշում: Ընդարձակ, կանաչ սարահարթ է՝ կենտրոնում տուֆակերտ եկեղեցի: Գեղեցիկ տեսարան է:

Մոտենում եմ եկեղեցուն, պտտվում չորս կողմը: Ծանոթ է թվում ու հարազատ:

Դռան փակին կողպեք չկա, պարզապես ծածկած է: Հրում եմ դուռը և ներս մտնում:

Եկեղեցու սրահն ընդարձակ է ու լուսավոր: Ներսից եկեղեցին ավելի մեծ է երևում, քան դրսից էր թվում:

Մոտենում եմ կենտրոնում գտնվող ջրավազանին: Պարզ է: Եկեղեցին բնական աղբյուրի վրա է կառուցված: Սրբազան ու բուժիչ ջուր է երևի: Ավազանի հատակին հատուկենտ մետաղադրամներ են երևում: Ուրեմն եկեղեցին այցելուներ է ունենում: Լավ է, երբ մարդիկ ունակ են գոհաբերությունների: Մեկն իր դրամն է գոհաբերում, մեկն իր ժամանակի մի մասը սիրով հատկացնում է աղոթելուն ու մոմ վառելուն, մյուսն ինքզինք ամբողջովին նվիրաբերում է Աստծուն: Կռանում, մի բուռ ջուր եմ խմում աղբյուրից: Հրաշալի ջուր է. մտածում եմ, որ ամեն եկեղեցի պետք է սրբազան աղբյուր ունենա իր ներսում, այլապես՝ եկեղեցի չէ: Կամ գուցե եկեղեցի է կոչվում, բայց չի ծառայում այն Աստծուն, որն առկա է ամեն մարդու ներսում: Չէ՞՞-որ ամեն մարդ Աստծո տաճար է:

Հայացքս հառում եմ դեպի վեր: Համեստ գմբեթ է՝ առանց զարդաքանդակների ու սրբապատկերների: Նույնը չես ասի գմբեթից ցած հավասարաչափ դասավորված տասներկու լուսամուտների և դրանք զարդարող բոլորանախշ քիվերի մասին: Լույսի և ստվերի խաղը զարդաքանդակներին յուրահատուկ խորություն է հաղորդում: Ծանոթ զարդանախշեր են՝ այնքան ծանոթ, որ թվում է, թե ինքս եմ ինչ-որ ժամանակ հորինել ու քանդակել:

Իսկ սա հենց այն եկեղեցին չէ՞, որ...

Աջ կողմի փոքրիկ աղոթախցի հատակի մոտ պետք է որ գաղտնաբան լինի: Ներս եմ անցնում, քարերից մեկի աջակողմյան եզրը մատներով հրում դեպի պատը: Եթե հետևում խոռոչ կա, քարը պետք է տեղաշարժվի: Այդպես էլ կա... ձախակողմյան եզրը դուրս է ցցվում: Հանում եմ քարը և տնտղում վաղեմի գործիքներս: Մուրճի փայտե պոչը համարյա լրիվ մոխրացել է: Ձեռքով մաքրում եմ ինչպես մուրճի, այնպես էլ երեք մեծ ու փոքր սեպիկների վրա նստած մետաղական ժանգը: Մուրճն ու սեպիկները գրկած՝ իջնում եմ սարալանջի հյուսիսային կողմում գտնվող ձորը: Ձորի հարավային լանջին հսկա հացենիներ են աճել: Դրանցից մեկի վրա հարմար ճյուղ եմ գտնում, սեպիկների օգնությամբ նոր կոթ սարքում մուրճի համար: Ապա հետ եմ գալիս եկեղեցի, գործիքները դնում գաղտնաբանում և քարով նորից ծածկում:

Թող մնա՛ն:

Ո՞վ գիտե, գուցե դարեր անց նորից պետք գան...

...

Հայտնվում եմ եկեղեցու բակում:

Բակի կենտրոնում մեծ, փարթամ հացենի է աճել, որի ստվերում անշարժ նստած են երեք սևազգեստ վանականներ: Ինձ տեսնելուն պես իրար են անցնում և ահաբեկված ցրվում ամեն մեկը մի կողմ:

Կանչում, ներշնչում ու համոզում եմ, որ չվախենան, ապա հարցնում եմ այդպես ահաբեկվելու պատճառը:

Վանականները կամաց-կամաց ուշքի են գալիս և վերջապես տիրապետում իրենց:

- Քեզնից չէ, որ վախենում ենք,- արդարանալով ասում է ճերմակախառն մորուքով ամենատարեց վանականը,- ծառի տակ նստած՝ ահով սպասում էինք այն թռչնին, որն, ուր որ է, նորից է գալու: Իրոք, հորիզոնում մի սև կետ է երևում, որը մոտենում է ու խոշորանում: Արդեն երևում է, որ հսկա, սև չղջիկ է: Մի կարճ ակնթարթ ինքս էլ եմ ահ զգում և անմիջապես ինձնից վանում այն: Չէ՞ որ աշխարհում ոչինչ չի կարող ինձ դուրս-ինչ վնաս պատճառել:

Թռչունն արդեն մեր գլխավերևում է: Անվրդով դիտում եմ նրա վարքը: Կարմիր, խոշոր աչքերը սպառնալից են ու հրաբորբոք: Մերթ ընդ մերթ չարագույժ կռիւն է արձակում, որը նման չէ որևէ հայտնի թռչնի ձայնին:

Վանականներն, իմ պահվածքից հավանաբար քաջալերվելով, մնում են անհողողող:

Թռչունը սկսում է կերպափոխվել և մեկը մյուսից ահարկու տեսքեր ընդունել: Հետո դանդաղ սկսում է իջնել ցած: Իջնելուն զուգընթաց՝ մարմնի չափերը փոքրանում են: Ի վերջո, երբ արդեն նստում է գետնին, նմանվում է խղճուկ բվի ձագի: Թևերն անգոր թափահարում է, կարծես խնդրում է խնայել իրեն:

Շրջվում եմ և հանդարտ քայլերս ուղղում դեպի եկեղեցի: Վանականները փութկոտ գալիս և կանգնում են իմ առջև: Նկատելիորեն հուզված են, աչքներին արցունք է շողում: Չգիտեմ՝ երջանկությունի՞ց է դա, թե՞ երախտագիտությունից:

- Ո՞վ էս, տե՛ր...- հարցնում է նրանցից ավագը հուզմունքից դողացող ձայնով:

- Մի՛ ասեք ինձ «տեր» և մի՛ եկեք իմ հետևից,- ասում եմ բարյացակամ ժպիտով,- ես ընդամենը նա եմ, ով ժամանակին իր ձեռքերով կառուցել է այս եկեղեցին: Հուսով եմ, որ այսուհետ որևէ սև թռչնի չեք թողնի մուտք գործել այստեղ, որքան էլ այն ահարկու և հզոր երևա...

Վանականները երկյուղածությամբ ու հարգանքով խաչակնքում են և մնում տեղներում կանգնած: Ջգում եմ, որ հայացքներն ինձնից չեն կարողանում կտրել: Երևի չափից դուրս արտառոց ու հնաճ տեսք ունեմ:

Մտնում եմ աղոթախցիկ, բացում գաղտնարանը: Մուրճի կոթը նորից է մոխրացել: Գործիքների երկաթյա մասերն էլի ժանգակալել են: Հավաքում եմ դրանք և իջնում ձոր:

Հացենիների քանակը շատացել է: Բոլորն էլ փարթամ, առողջ ծառեր են:

Մուրճին նոր կոթ եմ հարմարեցնում և վերադառնում աղոթախցիկ:

Այս անգամ հետս անուշահոտ յուղի մի փոքրիկ սրվակ էլ եմ բերել: Յուղով օծում եմ մուրճն ու սեպիկները, որ այլևս չենթարկվեն ժամանակի քայքայիչ ազդեցությանը:

Գործիքները դնում եմ գաղտնարանում և խնամքով ծածկում քարով:

Թող մնա՛ն:

Դարեր անց նորից պետք կգան: